

Integracja szkolnictwa wyższego prawniczego
Ukrainy z europejską przestrzenią edukacyjną –
wyzwania bezpieczeństwa wewnętrznego
w czasie stanu wojennego

Інтеграція вищої юридичної освіти України з
європейським освітнім простором –
виклики внутрішньої безпеки під час
воєнного стану

Redakcja naukowa:
dr inż. Piotr Ponichtera,
dr Zoia Sharlovych

Łomża 2023

Треść / Зміст

Wstęp / Вступ	7
Алдохіна Л. М. ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	9
Баланюк Н. НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	13
Беляєв І. С., Плотнікова А. В. БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНІСТЬ САНКЦІЇ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЗА ВЧИНЕННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	17
Бодак О. ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ЯК КРОК ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНИ	20
Budiakova O. INTEGRATION OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE INTO THE EUROPEAN EDUCATIONAL SPACE IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW	23
Volkova L. DEVELOPMENT OF MULTICULTURAL COMPETENCE OF STUDENTS IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	27
Ворожбіт-Горбатюк В. ФОРМИ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ – СУБ'ЄКТІВ ПРОБАЦІЇ	31
Гайдукевич С. В., Семенова Н. П. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ	35
Гальчич І. П., Карпюк І. В. ВСЕБІЧНІСТЬ ПРАВА НА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	42
Глуценко С. І. ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ТРАНСПЛАНТОЛОГІЮ В УКРАЇНІ – РЕФОРМА НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ТРАНСПЛАНТ-КООРДИНАТОРІВ	44
Головань Т. Г. ЮРИДИЧНА КЛІНІЧНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗОВАНОЇ ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ	48
Гребінська С. І. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ВІЙНИ	53
Гресь Д. О. ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ У ФІНАНСУВАННІ ТЕРОРИЗМУ	58
Єськова А. М. ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	62
Журавльов М. С. НЕДБАЛЕ СТАВЛЕННЯ ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ: ОКРЕМІ ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	66
Завадський А. А. ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ГЛИБОКОГО СИНТЕЗУ КОНТЕНТУ ТА ДІПФЕЙКІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ	69
Задихайло О. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗДОБУВАЧАМ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР	73

ЮРИДИЧНА КЛІНІЧНА ОСВІТА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗОВАНОЇ ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ

*Головань Тетяна Георгіївна, канд. юр. наук, доцент, в.о. завідувача кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди*

Сьогодні в Україні перетворюється сучасність і зароджується нове майбуття світових взаємовідносин. Це залишить відбиток не лише у нашій національній пам'яті, а і вплине на розвиток усього цивілізованого світу. Проте, лише від нас залежить, яким буде цей новий світ і яке наше місце в ньому.

Україна зробила свій цивілізаційний вибір на користь демократії, справедливості та розвитку. Наразі перед Україною стоїть безліч нових викликів, які необхідно подолати. Втім, майбутнє України залежить від розвитку освіти. Освіта, що відповідає сучасним потребам суспільства і ринку праці, виступає могутнім адаптивним потенціалом у швидкоплинному трансформуючому суспільстві до сучасних реалій, що стає найважливішою умовою успішного і стійкого суспільного розвитку [1].

Освіта і знання в умовах активних євроінтеграційних процесів сучасного суспільства стають транскордонним та транснаціональним явищем [2, с.37].

Сучасному світу притаманні глибинні соціальні трансформації, що виявляються у всіх сферах соціального буття. Не становить винятку і царина юридичної освіти, яка має відповідати вимогам суспільної динаміки та високим сучасним стандартам [3, с.10].

За весь час незалежності України неодноразово робились спроби реформування юридичної освіти. Юридична освіта в умовах сьогодення зазнає впливу модернізаційних тенденцій, які виявляються у формуванні глобальних просторів вищої освіти та досліджень, змінах в організаційних засадах діяльності закладів вищої освіти, поширенні нових форм організації навчального процесу. Модернізація та реформування юридичної освіти спрямовані на підвищення якості освітнього процесу та формування фахівця нового типу, здатного до інтеграції в сучасне глобалізоване суспільство. Адже, відповідно до положень Концепції розвитку юридичної освіти метою останньої визначає формування компетентностей, необхідних для розуміння природи і функцій права, змісту теоретичних засад (доктрин), принципів і основних юридичних інститутів, застосування права, а також меж юридичного регулювання різних суспільних відносин [4].

Серед актуальних проблем, які висунуло сьогодення незалежної України перед юристами, науковцями та працівниками різних державних і громадських інституцій, постала нагальна проблема підвищення ефективності правової освіти, формування правової свідомості

населення та на цій основі забезпечення дії принципу «верховенства права». Адже, реалізація «верховенство права» – фундаментального правового принципу і правової доктрин має гарантувати виконання конституційного завдання – побудови соціальної, демократичної, правової держави [5, с. 7].

Проблемою, яка потребує розв'язання в контексті реформування юридичної освіти, є невідповідність її змісту, якості підготовки в правничих школах сучасним вимогам ринку праці та викликам, що стоять перед сучасним демократичним суспільством, глобальним тенденціям розвитку та завданням професійної діяльності правників у різних сферах діяльності. Проявами означеної проблеми визнають недостатній рівень теоретичних знань та практичних навичок у значної частини випускників правничих шкіл України, а також брак уваги до формування у здобувачів юридичної освіти цілісного світогляду правника з розумінням суспільної місії, цінностей та значення правничої професії для утвердження верховенства права у сучасному демократичному суспільстві.

Саме тому особливу увагу звертають на інноваційну діяльність закладів вищої освіти, серед яких визначаються перспективні процеси та підходи, що поєднують теорію з практикою, науку та освітню діяльність. Тому великого значення набуває впровадження нових методів інтерактивного навчання і виховання, які вбачаються дієвими засобами в опануванні сучасних технологій, підвищенні ефективності навчання й якості знань, формуванні життєвої і професійної компетентності сучасної молоді задля формування юристів нової генерації [6, с.152].

В цьому процесі одну з важливих ролей відіграє юридична клінічна освіта, адже саме юридичні клініки гармонійно поєднують у собі кілька функцій: навчальну, правопросвітницьку та координаційну.

Як зазначає В. Маньгора, юридична клініка дає змогу найбільш повно реалізувати практичну спрямованість навчання, оскільки її метою є: отримання практичних навичок і вмінь студентами за фахом та їхнє залучення в науково-практичну діяльність та надання малозабезпеченим громадянам, які потребують допомоги, безоплатних юридичних консультацій. Тоді як основними завданнями юридичних клінік є: підготовка та навчання студентів у дусі дотримання і поваги до принципів верховенства права, справедливості і людської гідності; поглиблення фахових знань і вдосконалення професійної майстерності; допомогти студентам інтегруватися у професійне середовище; створення місць для проходження виробничої і навчальної практики; впровадження в освітній процес елементів практичної підготовки студентів-правників у сфері юридичних послуг; проведення заходів з правової освіти населення; формування правової культури громадян; забезпечення можливості спілкування студентів з юристами-практиками, а також створення ефективного

механізму обміну інформацією між населенням та юридичною клінікою що дозволить оперативно реагувати на практичні потреби громадян; розширення співробітництва навчальних закладів з судовими і правоохоронними органами, державними органами та органами місцевого самоврядування з іншими установами та організаціями [7, с. 172].

Тобто юридична клініка – це не що інше, як створене в межах закладу освіти професійне середовище в комплексі з усім необхідним для психологічної адаптації до неї студента і практичного навчання. Водночас, юридична клініка забезпечує методично коректне формування початкового професійного досвіду [8, с. 19].

Як свідчать результати моніторингових досліджень клінічна юридична освіта сприяє виробленню корпоративної культури, толерантності спілкування між студентами, викладачами і клієнтами; сприяє формуванню соціальної активності, дисциплінованості, відповідальності за отриману справу, пунктуальності, професіоналізму і практичних навичок.

Позитивна оцінка юридичній клінічній освіті була надана й Директоратом з прав людини, доступу до правосуддя та правової обізнаності Міністерства юстиції. Директорат підтримує ініціативи на створення потужної мережі якісних юридичних клінік, які будуть максимально допомагати майбутнім правникам набувати та розвивати свої практичні навички. Проте, на їх думку у цьому процесі також важлива участь і представників юридичного бізнесу, які можуть робити вагомий внесок у розвиток юридичних клінік як фундаментальної бази для здобуття студентами практичних навичок [9].

Концепція розвитку юридичної освіти для забезпечення якості вищої юридичної освіти та перевірки відповідності здобутих результатів навчання випускників потребам ринку праці, сучасним викликам глобалізованої правничої професії та найкращим світовим практикам одним із елементів внутрішньої системи забезпечення якості освіти визначає необхідність поєднання навчання здобувачів вищої юридичної освіти з діяльністю у юридичних клініках, а також з проходженням практичної підготовки, стажування тощо.

Підтримка розвитку юридичної клінічної освіти знайшла своє відображення й на загальнодержавному рівні. Саме тому, в Стандарті вищої освіти за спеціальністю 081 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в загальному обсязі кредитів ЄКТС, необхідному для здобуття ступеня вищої освіти бакалавра права передбачено не менше 15 кредитів ЄКТС на практику у сфері права, зокрема, на базі юридичних служб органів місцевого самоврядування, органів законодавчої та виконавчої влади, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, нотаріату, юридичних клінік закладів вищої освіти, у тому числі, обов'язковим є проходження практики в обсязі не менше 5 кредитів ЄКТС або в судах, або в системі прокуратури, або адвокатури [10].

Юридична клінічна освіта в Україні досягла значних успіхів як засіб надання студентам контрольованого досвіду юридичної практики. Вона дозволяє сформувати необхідні компетентності під впливом існуючих правових традицій та новітніх здобутків. Юридична клініка у сучасних умовах є одним з основних способів консолідації необхідних елементів для професійної підготовки практико-орієнтованих майбутніх фахівців в галузі права. Саме тому, сфера юридичної клінічної освіти потребує проведення ґрунтовних наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лавриненко Л.М. Освіта як чинник соціально-економічного розвитку держави. – URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/143.pdf>
2. Європейський простір вищої освіти та Болонський процес: Навчально-методичний посібник / Т. М. Димань, О. А. Боньковський, А. Г. Вовкогон. – БНАУ, 2017. – Одеса.: НУ «ОМА», 2017. – 106 с.
3. Гальонкіна Ю. С. Модернізація сучасної вітчизняної юридичної освіти. Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 13–14 жовт. 2017 р.). Одеса : ГО «Причорномор. фундація права», 2017. С. 9–12.
4. Концепція розвитку юридичної освіти. - URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/koncepciya-vdoskonalennya-pravnichoyi-yuridichnoyi-osviti-dlya-fahovoyi-pidgotovki-pravnika>
5. Кравчук М. В., Мудрак Р. М. Юридична клініка – інноваційний напрямок розвитку правової освіти в Україні. Верховенство права у новітніх законодавчих реформах: доктрина та практика : зб. матеріалів Міжнар. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція», м. Київ 11 грудня 2014 року. - Київ, 2014. С. 7–30.
6. Горєлова В.Ю. Значення юридичної клініки для формування юристів нової генерації // Правничий вісник Університету «КРОК», 2018, № 30. – С.151-156.
7. Маньгора В. В. Роль юридичних клінік у професійній підготовці майбутніх юристів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер.: Економіка і право. 2012. Вип. 17. С. 167–173.
8. Кожем'яко Н. В. Специфіка професійної діяльності фахівця з правознавства освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст». Професійна освіта: проблеми і перспективи. 2016. Вип. 10. С. 16–20.
9. Шемелинець І. Юридичні клініки: ще є над чим працювати. - URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/124734-yuridichni-kliniki-sche-ye-nad-chim-pratsyuvati>

10. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» №644 від 20.07.2022р. - URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-bakalavr-644-20.07.2022.pdf>